

WYROK Z DNIA 15 CZERWCA 2004 R.

II KK 38/03

Oddanie na przechowanie przedmiotów osobie godnej zaufania, w trybie określonym w art. 228 § 1 albo § 2 k.p.k., powoduje powstanie stosunku zobowiązaniowego przechowania (art. 835 k.c.), w którym organ wydający co do tej kwestii postanowienie jest wierzycielem a osoba godna zaufania, której oddane zostały przedmioty na przechowanie – dłużnikiem. Natomiast zachowanie osoby godnej zaufania, polegające na usunięciu, ukryciu, zbyciu, darowaniu, niszczeniu, obciążaniu albo uszkodzeniu zajętych przedmiotów, o ile zostały spełnione pozostałe przesłanki odpowiedzialności karnej, wypełnia znamiona przestępstwa określonego w art. 300 § 2 k.k.

Przewodniczący: Prezes SN L. Paprzycki (sprawozdawca).

Sędziowie SN: T. Grzegorzczak, M. Sokołowski.

Prokurator Prokuratury Krajowej: W. Smardzewski.

Sąd Najwyższy w sprawie Marka C. oskarżonego z art. 300 § 2 k.k. po rozpoznaniu w Izbie Karnej na rozprawie w dniu 15 czerwca 2004 r., kasacji, wniesionej przez Prokuratora Okręgowego w Ł. od wyroku Sądu Okręgowego w Ł. z dnia 11 października 2002 r., utrzymującego w mocy wyrok Sądu Rejonowego w Z. z dnia 10 stycznia 2002 r.,

u c h y l i ł zaskarżony wyrok Sądu Okręgowego w Ł. i utrzymany nim w mocy wyrok Sądu Rejonowego w Z. z dnia 10 stycznia 2002 r. i sprawę p r z e k a z a ł temu ostatniemu Sądowi do ponownego rozpoznania.

UZASADNIENIE

Sąd Rejonowy w Z., wyrokiem z dnia 10 stycznia 2002 r., uniewinnił Marka C. od zarzutu popełnienia czynu zakwalifikowanego w akcie oskarżenia z art. 300 § 2 k.k., który miał polegać na tym, iż ten oskarżony w okresie od lutego 1999 r. do dnia 29 czerwca 1999 r., w celu udaremnienia postanowienia Prokuratora Rejonowego w Z. z dnia 18 lutego 1999 r. o zatwierdzeniu zatrzymania rzeczy w postaci bel i desek modrzewiowych wartości 7 772 zł i ich zwrocie Marianowi C., zbył je nieznanym osobom, przez co udaremnił zaspokojenie wymienionego wierzyciela.

Od tego wyroku apelację wniósł prokurator i zarzucając „obrazę przepisów prawa materialnego art. 300 § 2 k.k. poprzez bezzasadne przyjęcie, iż oskarżony swoim zachowaniem nie popełnił przestępstwa stypizowanego w tym artykule, podczas gdy prawidłowa wykładnia tego przepisu prowadzi do przeciwnego wniosku”, wniósł o uchylenie zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy Sądowi Rejonowemu w Z. do ponownego rozpoznania. W uzasadnieniu apelacji prokurator podniósł, że „artykuł 300 § 2 chroni dwa różne dobra prawne: prawidłowość (pewność) obrotu gospodarczego oraz powagę orzeczeń organów państwowych”, zauważając jednocześnie, że w okolicznościach w tej sprawie bezspornych i niewątpliwych „obowiązek zwrotu przedmiotu jaki został nałożony na oskarżonego (art. 230 § 2 k.p.k.) należy traktować jako skierowane do dłużnika wezwanie wierzyciela (organu procesowego) do wykonania zobowiązania” i dalej, „status oskarżonego jako dłużnika występuje względem organu procesowego a nie pokrzywdzonego przestępstwem Mariana C.”, a „taka wykładnia zgodna jest z przedmiotem ochrony prawnej art. 300 § 2 k.k.”.

Sąd Okręgowy w Ł., wyrokiem z dnia 11 października 2002 r., utrzymał w mocy zaskarżony wyrok, stwierdzając w uzasadnieniu tego orzeczenia, że „błędne jest stanowisko prokuratora zaprezentowane w apelacji, jakoby stosunek dłużnik – wierzyciel zaistniał między oskarżonym a organem procesowym po oddaniu Markowi C. na przechowanie bel i desek modrzewiowych w dniu 10 lutego 1999 r. Przez oddanie rzeczy innej osobie na przechowanie, oskarżony nie stał się bowiem dłużnikiem prokuratora ani innego organu procesowego. Tym samym nie może być on uznany za sprawcę przestępstwa z art. 300 § 2 k.k., co słusznie wywiódł Sąd *meriti*”, i poświęcając dalsze wywody wykładni art. 308 k.k.

Od powyższego wyroku Sądu Okręgowego kasację na niekorzyść oskarżonego, w terminie określonym w art. 524 § 3 k.p.k., wniósł Prokurator Okręgowy w Ł. i zarzucając rażące naruszenie „prawa karnego materialnego, a mianowicie art. 300 § 2 k.k. poprzez wyrażenie błędnego poglądu prawnego, iż działanie Marka C. polegające na udaremnieniu wykonania postanowienia Prokuratora Rejonowego w Z. z dnia 18 lutego 1999 roku o zatwierdzeniu zatrzymania rzeczy w postaci bel i desek modrzewiowych i zbyciu ich nieznanym osobom, przez co udaremniał zaspokojenie wierzyciela, nie wyczerpało ustawowych znamion czynu zabronionego z art. 300 § 2 k.k., podczas gdy prawidłowa ocena materiału dowodowego wskazuje jednoznacznie, iż na Marku C. ciążył obowiązek wynikający ze statusu dłużnik – wierzyciel, a zbywając zabezpieczone mienie zachowaniem swoim wyczerpał dyspozycję art. 300 § 2 k.k.”, wniósł o uchylenie wyroków Sądów obu instancji i przekazanie sprawy Sądowi Rejonowemu w Z. do ponownego rozpoznania. W uzasadnieniu kasacji Prokurator, podążając tokiem rozumowania zaprezentowanym w uzasadnieniu wyroku Sądu Okręgowego, swe rozważania poświęcił w istocie wykładni art. 300 § 2 k.k. w świetle unormowania art. 308 k.k., trafnie wskazując na wyrok Sądu Najwyższego z dnia 5 stycznia 2000 r., V

KKN 192/99, LEX 50986, ale nie zauważając jednak tego, że orzeczenie to zostało wydane w nieporównywalnych okolicznościach faktycznych a więc jego odnośnienie do rozpoznawanej sprawy nie jest możliwe i stąd wniosek autora kasacji, którego nie można podzielić, iż „wykładnia treści art. 300 § 2 k.k. i art. 308 k.k. prowadzi do uznania, że Marek C., z chwilą zabezpieczenia na terenie jego posesji, zgodnie z przepisami kodeksu postępowania karnego, pochodzącego z przestępstwa drewna – nawet jeśli przyjmiemy, że nie stał się dłużnikiem Marka C. – przyjął na siebie obowiązek, wynikający z art. 308 k.k., zajmowania się prawnie i faktycznie jego sprawami majątkowymi”. Końcowe fragmenty uzasadnienia poświęcone zostały wykazaniu, że Marek C. nie stał się właścicielem nabytego drewna, a z tego oczywisty wniosek, zdaniem autora kasacji, że nie miał on „prawa swobodnie dysponować zabezpieczonymi przez prokuratora przedmiotami”.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Kasacja prokuratora trafnie formułuje zarzut naruszenia, i to przez Sądy obu instancji, prawa materialnego – art. 300 § 2 k.k., przez jego błędną wykładnię, sprowadzającą się do poglądu, iż zachowanie polegające na zbyciu przedmiotu oddanego na przechowanie na podstawie art. 228 § 1 albo § 2 k.p.k., przez osobę określoną w tych przepisach, nie wypełnia znamion ustawowych tego przestępstwa. Natomiast, w żadnym wypadku, nie można podzielić argumentacji przedstawionej w uzasadnieniu kasacji prokuratora. Żadnych bowiem istotnych wniosków dla wykładni przepisu art. 300 § 2 k.k., w okolicznościach tej sprawy, nie można wywodzić z unormowania art. 308 k.k., jak też z przepisów prawa cywilnego dotyczących nabycia własności.

Uwagę skupić bowiem należało, co oczywiste, na przepisie art. 300 § 2 k.k., w kontekście art. 228 § 1 i 2 k.p.k. i tych przepisach prawa

cywilnego, które dotyczą stosunku zobowiązaniowego przechowania, a więc art. 835 k.c.

Trafnie Sąd Najwyższy w uzasadnieniu uchwały z dnia 26 listopada 2003 r., I KZP 32/03, OSNKW 2004, z. 1, poz. 3, zwraca uwagę, że „przepis art. 300 § 2 k.k. wskazuje, iż ustawodawca ograniczył krąg podmiotów przestępstwa stypizowanego w tym przepisie do dłużników działających na szkodę «swojego wierzyciela». Brzmienie interpretowanego przepisu nie daje natomiast podstaw do przyjęcia, że zakres kryminalizacji opisanych w nim zachowań ograniczony został do udaremnienia, bądź uszczuplenia zaspokożenia wierzytelności tylko pewnego rodzaju – a to powstałych w obrocie gospodarczym.” I dalej, zwracając uwagę, że przepis art. 300 § 2 k.k. zastąpił trzy poprzednio obowiązujące przepisy: art. 258 k.k. z 1969 r. oraz art. 6 § 2 i 3 ustawy o ochronie obrotu gospodarczego z 1994 r., trafnie stwierdził, że „w art. 300 § 2 k.k. nie ma ograniczenia do orzeczeń «związanych z działalnością gospodarczą»”, zatem „jego stosowanie nie jest ograniczone tylko do wierzytelności związanych z obrotem gospodarczym”. Właśnie dlatego Sąd Najwyższy we wcześniejszym orzeczeniu uznał, że „zbycie przedmiotu, mogącego stanowić dowód w sprawie (wydanego lub znalezione w czasie przeszukania), przez osobę godną zaufania, której przedmiot ten, w oparciu o właściwe orzeczenie wydane na podstawie art. 228 § 1 k.p.k. oddano na przechowanie stanowi zachowanie podlegające penalizacji na podstawie art. 300 § 2 k.k. chroniąc nie tylko pewność obrotu cywilnoprawnego, ale i powagę orzeczeń wydanych przez organ państwowy” przekonująco wywodząc, że „na gruncie przepisu art. 228 § 1 k.p.k. oddanie rzeczy na przechowanie osobie godnej zaufania tworzy między tą osobą a Skarbem Państwa swoistą relację dłużnik – wierzyciel, opartą na stosunku obligacyjnym, skoro z jednej strony organ postępowania może żądać od osoby przechowującej rzecz określonego

świadczenia wynikającego z treści orzeczenia, pozwalającego na właściwe realizowanie funkcji postępowania karnego np. zwrotu rzeczy celem dokonania oględzin czy uzyskania opinii biegłego, a z drugiej istnieje obowiązek wykonania takiego świadczenia do czasu wydania odmiennej decyzji w przedmiocie dowodów rzeczowych” – postanowienie SN z dnia 13 listopada 2002 r., II KKN 121/01, LEX 56096 (zob. także wyroki SN: z dnia 18 października 1999 r., II KKN 230/99, Prok. i Pr. 2000, Nr 2, poz. 8 z glosą S. Łagodzińskiego Prok. i Pr. 2000, Nr 12, s. 99 i nast.; z dnia 5 stycznia 2000 r., V KKN 192/99, LEX 50986).

Ta ostatnia argumentacja wynika wprost z wykładni językowej art. 228 § 1 k.p.k., który mówi o „oddaniu na przechowanie”, co oznaczać musi „przechowanie” w rozumieniu art. 835 k.c., gdyż ustawodawca w tym pierwszym przepisie nie zastrzegł, iż to określenie, na gruncie karnej ustawy procesowej, znaczy co innego. To, że nie tylko umowa, ale także orzeczenie sądu, prokuratora czy innego organu państwowego, np. komornika może być źródłem obowiązku przechowania określonego w art. 835 k.c. jest oczywiste w świetle prawa cywilnego (zob. np. K. Pietrzykowski (red.) Kodeks Cywilny. Komentarz. Warszawa 2003, T. II, teza 5, s. 500, J. Napierała w: J. Rajski (red.) System Prawa Prywatnego, Tom 7, Prawo zobowiązań – część szczegółowa, Warszawa 2004, s. 621 i nast. oraz powołane tam piśmiennictwo).

Wobec tego trzeba przyjąć, że oddanie na przechowanie osobie godnej zaufania, w trybie określonym w art. 228 § 1 albo § 2 k.p.k., przedmiotów w nich określonych, powoduje powstanie stosunku zobowiązaniowego przechowania (art. 835 k.c.), w którym organ wydający w tym przedmiocie postanowienie jest wierzycielem a osoba godna zaufania, której oddany został przedmiot na przechowanie – dłużnikiem. Natomiast zachowanie osoby godnej zaufania, polegające na usunięciu, ukryciu, zbyciu, darowaniu, niszczeniu, obciążaniu albo uszkodzaniu

zajętych przedmiotów, o ile zostały spełnione pozostałe przesłanki odpowiedzialności karnej, wypełnia znamiona przestępstwa określonego w art. 300 § 2 k.k.

Mając powyższe na względzie, Sąd Najwyższy uwzględnił kasację Prokuratora, uchylił wyroki Sądów obu instancji i przekazał sprawę Sądowi Rejonowemu w Z. do ponownego rozpoznania. Sąd ten, ponownie rozpoznając sprawę, wobec w zasadzie braku wątpliwości i sporu co do okoliczności oddania w tej sprawie na przechowanie drewna modrzewiowego oskarżonemu, musi skupić uwagę na poprawnym przeprowadzeniu tych dowodów, które dotyczą okoliczności przemieszczenia tego drewna z miejsca składowania w chwili wykonywania czynności „zatrzymania rzeczy” przez funkcjonariusza Policji, co pozwoli ustalić czy oskarżony w tej sprawie Marek C., w celu udaremnienia wykonania wydanego w tej sprawie orzeczenia prokuratora bezprawnie zbył te przedmioty, a więc czy zachowaniem swym wypełnił znamiona przestępstwa określonego w art. 300 § 2 k.k.